

NACRT

MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE SKRBI

**PRIJEDLOG ZAKONA O
NAGRADI
ZA PROMICANJE PRAVA DJETETA**

Zagreb, kolovoz 2002. g.

NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O NAGRADI ZA PROMICANJE PRAVA DJETETA

I USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje ovoga Zakona sadržana je u odredbama članka 2. stavak 4., te članka 62. i 64. stavak 1. Ustava Republike Hrvatske.

II OCJENA STANJA, OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM, TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Zaštita dobrobiti, prava i interesa djece, njihovih jednakih i neotuđivih prava pitanje je ljudskih prava u cjelini, i kao takva temelj slobode, pravde i mira u svijetu. Ustavnim se odredbama Republika Hrvatska opredijelila na osobitu zaštitu obitelji, a posebice djece i nemoćnih osoba. Ta je odgovornost i pravo ponajprije dato roditeljima, ali se naglasak stavlja i na obvezu društva radi osiguravanja preduvjeta za omogućavanje kvalitetnih uvjeta za razvoj djece.

Kao opći izraz želje za dobrobit djece Opća skupština Ujedinjenih naroda je 1989. godine usvojila Konvenciju o pravima djeteta. Ustrojeno je posebno tijelo za nadzor provedbe – Odbor UN-a za prava djeteta. Konvenciju o pravima djeteta Republika Hrvatska je kao jedna od pravnih slijednica bivše SFRJ preuzela u svoj pravni poredak činom notifikacije o sukcesiji te je ona stupila na snagu 8. listopada 1991. godine. Prema članku 141. Ustava Republike Hrvatske Konvencija je dio pravnoga poretka Republike Hrvatske i po svojoj je snazi iznad zakona.

Člankom 42. Konvencije o pravima djeteta države ugovornice obvezuju se upoznati odrasle i djecu s načelima i odredbama ove konvencije, uz uporabu primjerenih i djelatnih sredstava. Ova je nagrada jedan od načina populariziranja područja zaštite djeteta i senzibiliziranja javnosti za oživotvorenje načela Konvencije o pravima djeteta.

Odlukom Vlade Republike Hrvatske od 26. rujna 1996. godine osnovan je Nacionalni odbor za izradu Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj sa ciljem izrade i sustavnog praćenja Programa, te promicanje prava djeteta.

Nacionalni program djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj donijet je 1. listopada 1998. godine. Radi učinkovitog zajedničkog djelovanja državnih tijela i ustanova, te trajnog praćenja provedbe Programa, Vlada Republike Hrvatske osnovala je koordinacijsko tijelo na nacionalnoj razini (Vijeće za djecu). Trenutačno je u tijeku revizija Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj.

Na području zaštite djece prioritet hrvatskog društva jest borba protiv svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja djece, protiv siromaštva, te borba protiv svih oblika diskriminacije (osiguravanje jednakih mogućnosti svoj djeci bez obzira na spol, nacionalnu i vjersku pripadnost, te druge karakteristike). Ovi se prioriteti podudaraju i

s rezultatima kampanje UNICEF-a «Recite DA za djecu», dobivenim na području Republike Hrvatske. Ta se jedinstvena anketa provodila tijekom 2001. godine u gotovo svim zemljama svijeta na istovjetan način, kao najšira priprema za Posebno zasjedanje Opće skupštine UN-a o djeci. Cilj ove ankete, između ostalog, bio je pružiti mogućnost široj javnosti da izrazi svoje mišljenje u pogledu toga što bi trebali biti prioriteti društva na području skrbi o djeci.

Nakon razmatranja Prvog izvješća Republike Hrvatske o primjeni Konvencije o pravima djeteta jedan je od prijedloga Odbora za prava djeteta Ujedinjenih naroda bio da se u Republici Hrvatskoj ustanovi institut ombudsmana. Trenutačno je u proceduri donošenje zakona o pravobranitelju za djecu.

U srpnju 2001. godine Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju broj 182 ILO-a o ukidanju najgorih oblika dječjeg rada, a usvojeni su i zakoni o potvrđivanju fakultativnih protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o sudjelovanju djece u oružanim sukobima, te o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji. Reformama kaznenog, socijalnog i obiteljskog zakonodavstva stvoreni su preduvjeti za što bolji položaj djeteta i njegovu efikasniju zaštitu. Treba istaknuti i stvaranje svojevrsnog sustava obiteljskih povlastica (doplatak za djecu, porodne naknade, porezne povlastice za obitelji s djecom i sl.) putem kojih se državnim sredstvima nastoji poboljšati materijalni položaj obitelji, osobito onih s djecom.

Prema izvješću UNICEF-a, pripremljenog za Posebno zasjedanje Opće skupštine UN-a posvećeno djeci (8. – 10. svibnja 2002., New York), Republika Hrvatska po bazičnom pokazatelju smrtnosti djece do 5 godina starosti (u Hrvatskoj 9 na 1000) ubraja se u skupinu od 30-ak visoko razvijenih zemalja svijeta. Smrtnost majki pri porodu niska je (6 na 100 000 poroda), što je stopa koju također bilježe samo najrazvijenije zemlje.

Postotak djece uključene u osnovnoškolsko obrazovanje bio je i ostao visok, i to podjednako za dječake i djevojčice. Hrvatska ima nešto nižu stopu uključenosti u srednjoškolsko obrazovanje od drugih zemalja u okruženju (Slovenija, Mađarska, Češka, Slovačka i Poljska), ali veću od Jugoslavije i Makedonije.

U Republici Hrvatskoj Ministarstvo rada i socijalne skrbi resorno je ministarstvo za praćenje primjene Konvencije o pravima djeteta, a osnovano je i posebno državno tijelo (državna upravna organizacija) zaduženo za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži (Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži), pri kojem djeluje Vijeće za djecu.

Republika Hrvatska ispunila je opće svjetske standarde, te je u tijeku rješavanje i iznalaženje mogućnosti za dodatna poboljšanja na ovom području. To je vidljivo i iz ciljeva i aktivnosti Nacionalnog programa djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj.

Usprkos kvalitetnim i suvremenim zakonskim određenjima, bez jednoznačnog određenja društva prema zaštiti interesa djece, u dovoljnoj se mjeri neće moći zaštititi djeca. U tom je smislu i općim odrednicama provedbe Nacionalnog programa

djelovanja za djecu u Republici Hrvatskoj predloženo uvođenje posebne novinarske nagrade za najbolje praćenje ostvarivanja Programa i promicanje prava djeteta uopće.

Vijeće za djecu već je 2001. godine, s početkom rada u novom sazivu, raspravljalo o mogućim načinima utjecaja, odnosno poticanja medijskog promicanja i zaštite prava djece. Tako je ponovno inicirana ideja o ustrojavanju nagrade u svrhu poticanja novinara na angažiranije pristupanje ovom području društvenog života. Ostvarivanje i razrada te ideje uvršteni su u Program rada Vijeća za djecu za 2002. godinu, te je to postala i prioritetna zadaća rada na medijskom djelovanju. Zaključkom Vlade Republike Hrvatske od 28. lipnja 2001. godine također je utvrđena obveza Vijeća za djecu da osmisli plan medijskog promicanja svijesti o djeci i sustavnih aktivnosti na tom području.

Prikaz nekih nagrada ovoga područja

U Republici Hrvatskoj, prema dostupnim podacima, dodjeljuju se priznanja za iznimna postignuća u promociji ljudskih prava. Riječ je o priznanjima Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava (povelja «Miko Tripalo» za zaštitu i promicanje ljudskih prava i povelja «Joško Kulušić» za zaštitu ljudskih prava na području medijskog djelovanja).

Odbor ministara Europske Unije ustanovio je 1980. godine Europsku nagradu za ljudska prava koja se dodjeljuje za iznimne doprinose zaštiti ljudskih prava sadržanih u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima. Ovu nagradu dodjeljuje Odbor ministara svake tri godine, i to osobi, skupini osoba, ustanovi ili nevladinoj udruzi, prema prijedlogu Parlamentarne skupštine.

U Kraljevini Norveškoj dodjeljuje se Nobelova nagrada, između ostalog i nagrada za mir. Tako je 1965. godine nagradu dobio UNICEF. Rafto zaklada dodjeljuje i nagradu za ljudska prava Profesor Thorolf Rafto.

U Kraljevini Švedskoj posebno priznanje Kraljice Silvije, u svijetu poznato kao Nobelova nagrada za djecu, dodjeljuje se za borbu za ljudska prava.

U Republici Austriji dodjeljuje se nagrada Bruno Kreisky, i to najzaslužnijim borcima za ljudska prava. Akademski senat «Karl-Franzes» Sveučilišta u Grazu dodjeljuje visoku nagradu za ljudska prava.

Republika Francuska dodjeljuje Nagradu za ljudska prava, i za područje zaštite dječjih prava.

Conrad N. Hilton humanitarna nagrada najveća je međunarodna nagrada na humanitarnom području. Ova se nagrada izjednačuje s Nobelovom nagradom. Između ostalog, dodjeljuje se i za postignuća na području zaštite ljudskih prava, pa tako i prava djece.

Međunarodni katolički ured za djecu dodjeljuje Nagradu za dječja prava.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u sklopu Akcijskog plana za djecu u razdoblju od 2002. do 2010. godine Vlade Federacije Bosne i Hercegovine naglašena je uloga sredstava informiranja, pa se predlaže uvođenje posebnih novinarskih nagrada za najbolja medijska ostvarenja na području zaštite prava djeteta.

Republika Hrvatska danas ima 4. 381 000 stanovnika i nalazi se u nepovoljnoj demografskoj situaciji, uvjetovanoj posrednim i neposrednim gubicima u ratovima, te negativnom migracijskom bilancom u XX. stoljeću. Stanovništvo ima visoku ukupnu

starost, reprodukcija je nepovoljna, a demografski trendovi pozitivni su u urbanim središtima, te negativni u gotovo cijelom ruralnom području. Emigracija, depopulacija i izumiranje stanovništva obilježja su stanja na gotovo tri četvrtine hrvatskoga državnog prostora. Za ovu su državu šansa mladi koji mogu mijenjati hrvatsko društvo. Djeci i mladeži moraju biti pružene sve mogućnosti skladnog razvoja u sigurnom i povoljnom okružju, pa je i ova nagrada doprinos tome.

III OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Sredstva za provedbu Prijedloga zakona o Nagradi za promicanje prava djeteta osiguravala bi se u državnom proračunu Republike Hrvatske.

Procjenjuje se da bi za primjenu ovoga Prijedloga zakona trebalo bi osigurati ukupno oko 250.000,00 kuna godišnje, sa strukturom troškova kako slijedi:

- iznosi novčanih nagrada za životno djelo i do tri godišnje nagrade (85 000,00 kn),
- izdaci za izradu posebnih priznanja (idejno rješenje, autorska prava i sl. - cca. 40 000,00 kn),
- izdaci za organizacijske troškove (prostor, popratne manifestacije i sl. – cca. 55.000,00 kn) te
- izdaci za rad Odbora za Nagradu za promicanje prava djeteta (honorari, troškovi prijevoza i smještaja, dnevnice i sl. – cca. 70.000,00 kn).

Smatramo da su potrebna sredstva planirana u skladu s realnim financijskim mogućnostima državnog proračuna kao i s društvenim značajem dodjele priznanja za iznimna postignuća u promicanju prava djeteta te da će biti dostatna za osiguranje svih uvjeta potrebnih za provedbu Prijedloga zakona.

IV TEKST NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA S OBRAZLOŽENJEM

Uz Prijedlog zakona dostavlja se tekst Nacrta prijedloga Zakona o nagradi za promicanje prava djeteta, s obrazloženjem.

NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O NAGRADI ZA PROMICANJE PRAVA DJETETA

Članak 1.

Republika Hrvatska dodjeljuje Nagradu za promicanje prava djeteta (u daljnjem tekstu Nagrada) za iznimna postignuća u zaštiti dobrobiti, prava i interesa djece.

Članak 2.

Nagrada se dodjeljuje kao nagrada za životno djelo i kao godišnja nagrada. Svake se godine može dodijeliti jedna nagrada za životno djelo i do tri godišnje nagrade.

Članak 3.

Nagrada se dodjeljuje u obliku posebnog priznanja i u novcu.

Članak 4.

Nagrada se dodjeljuje svake godine 21. studenoga, na dan prihvaćanja Konvencije o pravima djeteta na sjednici Opće skupštine Ujedinjenih naroda.

Članak 5.

Nagrada za životno djelo dodjeljuje se istaknutim pojedincima čiji rad predstavlja trajan doprinos promicanju prava djeteta u svrhu potpunog i skladnog razvoja osobnosti djeteta.

Godišnja nagrada dodjeljuje se pojedincima i/ili grupi pojedinaca ako je to ostvarenje rezultat njihovog zajedničkog rada, za najznačajnija ostvarenja na različitim područjima promicanja prava djeteta tijekom protekle godine.

Članak 6.

Nagradu dodjeljuje Odbor za Nagradu za promicanje prava djeteta (u daljnjem tekstu: Odbor). Odbor se sastoji od pet članova, a osniva ga Hrvatski sabor na vrijeme od dvije godine.

Članovi Odbora imenuju se iz redova poznatih javnih djelatnika koji se bave pitanjima vezanim uz prava djeteta, a na prijedlog matičnog odbora Hrvatskog sabora.

Članak 7.

Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi donosi pravilnik kojim se detaljnije uređuje način rada Odbora, postupak predlaganja kandidata i kriteriji za dodjelu Nagrade.

Članak 8.

Natječaj za dodjelu Nagrade objavljuje se u «Narodnim novinama» i drugim sredstvima javnog priopćavanja.

Članak 9.

Sredstva za provedbu ovoga zakona osiguravaju se svake godine u državnom proračunu Republike Hrvatske.

Članak 10.

Stručne i administrativne poslove vezane uz rad Odbora i postupak dodjele Nagrade obavlja Ministarstvo rada i socijalne skrbi.

Članak 11.

Pravilnik iz članka 7., ministar nadležan za poslove socijalne skrbi donijet će u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Članak 12.

Ovaj zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Narodnim novinama".

OBRAZLOŽENJE POJEDINIH ODREDBA PRIJEDLOGA ZAKONA

Uz članke 1. – 5.

Ustanovljenjem Nagrade za promicanje prava djeteta Republika Hrvatska usklađuje se sa suvremenim europskim i svjetskim iskustvima sa svrhom poticanja pojedinaca ili skupine pojedinaca na unapređenje zaštite prava i interesa djeteta. S obzirom na značenje područja zaštite djece, te potrebu osiguranja kontinuiteta, predviđeno je da osnivač i financijski pokrovitelj takve nagrade bude Republika Hrvatska. Nagrada se ustanovljuje kao nagrada za životno djelo i godišnja nagrada, a dodjeljuje se u obliku posebnog priznanja i u novcu jedanput godišnje. Također se utvrđuje dan na koji se dodjeljuje Nagrada.

Uz članak 6.

Dajući iznimno značenje ovoj nagradi, utvrđuje se da poslove dodjele Nagrade obavlja Odbor koji osniva Hrvatski sabor.

Uz članke 7. – 11.

Odredbama ovih članaka propisano je tko i u kojem roku donosi Pravilnik koji će detaljnije urediti način rada Odbora, postupak predlaganja kandidata za nagradu i kriterije koje moraju ispunjavati, te tko obavlja stručne i administrativne poslove vezane uz rad Odbora i postupak dodjele Nagrade. Pravilnik donosi ministar nadležan za poslove socijalne skrbi. Nadalje, uređuje se gdje se objavljuje natječaj za dodjelu Nagrade, te osiguranje sredstava za nagradu. Sredstva za nagradu i sve poslove vezane uz uručivanje nagrade osiguravaju se u državnom proračunu.

Uz članak 12.

Ovim je člankom propisano stupanje na snagu Zakona.